

BÜYÜK EBEVEYNLERİYLE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN AİLE ORTAMLARINI DEĞERLENDİRMELERİ

Doç. Dr. Figen GÜRİSOY
Ankara Üniversitesi
Ev Ekonomisi Yüksekokulu
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü
fgngursoy@yahoo.com

Tuğba COŞKUN
Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Lisansüstü Eğitimi Öğrencisi
coskun_tugba@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırma büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan 12-13 yaş grubu çocukların aile ortamını değerlendirmelerini belirlemek, etkili olabilecek etmenleri ortaya koymak, aileleri değerlendirmelerinin bazı değişkenlere göre farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek ve aileyi değerlendirme ile aile tipi arasında ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla planlanmıştır.

Araştırmada büyük ebeveynleriyle yaşamayan çocuklarda anne-baba tutumları ve öğrenim durumları değişkenlerinin, büyük ebeveynleriyle yaşayan çocuklarda ise birlikte yaşanan büyük ebeveynin kim olduğu, anne-baba ve büyük ebeveynlerin birbirlerine karşı olan tutumları değişkenlerinin çocukların ailelerini değerlendirmelerinde farklılık yaratıp yaratmadığı incelenmiştir.

Araştırma sonucunda büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan çocuklar arasında aile değerlendirme ölçeği alt boyutları ve toplam puan açısından önemli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Çocukların anne-baba öğrenim düzeyi, anne tutumu değişkenleri ile aile değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarına ve toplam puana ilişkin önemli farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geniş Aile, Çekirdek Aile, Çocuk

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine how children in 12-13 year old age group in extended versus nuclear families perceive their families, to identify the variables and to determine how indicative they are in the perception of their families and finally to determine the relationship between their perceptions and the family type.

In this study how children who live in extended families and nuclear families perceive their families as well as the educational level of their parents, the attitudes of the parents in extended and nuclear families were examined and in the extended families with which grandparents they live, the attitudes of the grand parents have an effect on children's perception of their families were examined.

The results of the study show that between the children who live in extended and nuclear families, there are significant. Differences in terms of total scores and of the low levels of family evaluation scale. There have been differences in the low levels of family evaluation scale and total scores in terms of the educational level of the parents, the attitude of the mother and the attitude of the parents towards one another.

Key Words: Extended Family, Nuclear Family, Child

Giriş

Aile, toplumsallaşma süresince, bireyin kişilik özelliklerini, tutum ve davranışlarını biçimlendiren, onu toplum içinde, gelecek yıllardaki rolüne hazırlayan önemli bir kurumdur (Recepov, 2000).

Çocuğun doğumuyla birlikte ilk karşılaştığı ve sosyal ilişkilerini kurduğu toplumsal kurum ailesidir. Aile çocuğun beslenme, bakım, korunma ve sevilme ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra, çocuğu gelişimi ve davranışları açısından da yönlendirerek onun toplumsal bir birey haline gelmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle yapı olarak ailenin ve aile içindeki ilişkilerin çocuklar üzerinde çok önemli etkileri bulunmaktadır (Dizman, 2003).

Ana-baba, çocuğun en uzun süre ve en yakın etkileşimde bulunduğu kişilerdir. Çocuk, kültürel değerlerini, temel alışkanlıklarını, gelişim görevlerine karşı yaklaşımlarını aile ortamında kazanmaktadır. Çocuğun olumlu bir benlik tasarımı oluşturmasında, yeterli duygusu kazanmasında ana-babası ile etkileşimi sırasında aldığı geri bildirimler çok önemli rol oynamaktadır. Ana-babalar, çocuklar için en yakın özdeşim modelleridirler. Özellikle kişiliğin oluşumunun ilk yıllarında ana-babaların tutumları çocuklarda temel özelliklerin oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

Toplumsal değişmelerle birlikte aile yapıları da çeşitli değişikliklerden geçmiştir. Bu değişimlerin ortaya çıkardığı en önemli aile tipleri, geniş ve çekirdek aile tipleri olarak sayılmaktadır. Çekirdek aile, anne-baba ve çocuktan oluşmaktadır. Geniş aile ise, içinde birden fazla kuşağı barındıran kalabalık bir aile tipidir.

Çocuğun ilk toplumsallaşma sürecinin başladığı yer olarak bilinen aile kurumu içindeki ilişkiler aynı zamanda çocuğun kişilik temellerinin de atıldığı ilk yerdir. Çocuğun içinde yaşadığı aile ortamını olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmesinde ebeveynlere ait özellikler, ebeveynleriyle olan ilişkileri ve aile tipi gibi faktörler etkili olmaktadır. Aile bireyleriyle birlikte büyük ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin yaşaması, kuşak çatışması ve tutum farklılıkları nedeniyle aile ortamında gerginlik yaşanmasının yanı sıra bazen de ortamı sakinleştirici ve yumuşatıcı rol oynayabilmektedir. Büyük ebeveynlerin aile bireyleri ile olan ilişkileri ve onlara davranışları o ailenin sağlıklı veya sağlıklı olmadığına belirlenmesi için temel oluşturabilmektedir (Başar, 1992).

Bu düşünceden hareketle çalışmada, büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan çocukların aile ortamını değerlendirmelerinin incelenmesi ve aile ortamını değerlendirmelerinin çeşitli değişkenlerin farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

1. Örneklem, Veri Toplama Araçları

Araştırmanın evrenini, Ankara il merkezi sınırları içinde bulunan, alt sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerden seçilen sekiz ilköğretim okulunun 6-7. sınıflarına devam eden, büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan çocuklar oluşturmuştur. Seçilen ilköğretim okullarında öğrenim gören büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların tamamı ile büyük ebeveynleriyle yaşamayan aynı sayıda ve cinsiyetteki çocuklar araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmaya büyük ebeveynleriyle yaşayan 150, büyük ebeveynleriyle yaşamayan 150 çocuk olmak üzere toplam 300 çocuk dahil edilmiştir.

Araştırmada büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan çocukların kendileri ve aileleri hakkındaki bazı bilgileri edinmek amacıyla "Genel Bilgi Formu"

kullanılmıştır. Çocukların ailelerini değerlendirmelerini ölçmek amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde Epstein, Bishop, Baldwin ve Keitner tarafından Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi işbirliği ile Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilen (1983), Bulut (1990) tarafından Türkçe'ye çevrilen ve uyarlaması yapılan, "Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assessment Device)" kullanılmıştır.

Aile değerlendirme ölçeği yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar aile işlevlerindeki sorun alanlarını tek tek ele almaktadır. Bu alt ölçekler; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, ilgi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevlerdir. Toplam puan ise genel olarak ailenin sağlıklı-sağlıksız olup olmadığını göstermektedir. Aile değerlendirme ölçeği 60 maddeden oluşmaktadır. Her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı bir cümleden meydana gelmiştir ve her biri yedi alt ölçekten bir tanesine aittir. Maddelerin bazıları sağlıklı işlevleri, bazıları da sağlıksız işlevleri tanımlamaktadır.

Toplanan veriler iki aşamada değerlendirilmiştir. İlk aşamada toplanan anket formlarındaki bilgilerin çetelenmesi yapılmış, her çocuğun kendisi ve ailesi hakkındaki bilgiler aile değerlendirme ölçeği alt boyutları cevap anahtarı ile değerlendirilmiş ve her çocuk için ailelerini değerlendirmelerine ait yedi alt puan ile bunların toplamından oluşan bir aile puanı elde edilmiştir. İkinci aşamada ise örnekleme alınan çocukların Genel Bilgi Formu'ndaki yanıtları ile aile değerlendirme ölçeği puanları kayıt formuna işlenmiş ve istatistik analizlerinin yapılması amacıyla Statistical Package for Social Sciences (SPSS) paket programı ile bilgisayara kaydedilmiştir. Araştırmaya alınan çocukların anne-babanın öğrenim durumları, anne-babanın çocuğa karşı tutumlarının aile puanlarında farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla "Çift Yönlü Varyans Analizi" yapılmıştır. Çocuğun büyük ebeveynlerinden hangisiyle yaşadığı, anne-baba ve büyük ebeveynlerin birbirlerine karşı olan tutumlarının aile puanlarında farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek için "Tek Yönlü Varyans Analizi" uygulanmıştır. Farklılığın anlamlı çıkması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Duncan Testi yapılmıştır.

Araştırmaya dahil edilen çocuklardan büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan çocukların %50'si kız, %50'si erkektir. Büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların doğum sırasına göre %39'u ilk, %34'ü ortanca, %27'si son çocuk, büyük ebeveynleriyle yaşamayan çocuklarınsa %37'si ilk, %42'si ortanca, %21'i son çocuktur. Büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların kardeş sayısına göre %2'si tek çocuk, %33'ü 1-2 kardeş, %65'i ise 3 ve daha fazla kardeşe sahiptir. Büyük ebeveynleriyle yaşamayan çocuklarınsa %7'si tek çocuk, %52'si 1-2 kardeş, %41'i ise 3 ve daha fazla kardeşe sahiptir.

2. Bulgular, Sonuçlar ve Tartışma

Tablo 1. Büyük Ebeveynleriyle Yaşayan ve Yaşamayan Çocukların Anne Öğrenim Durumuna Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapma ve Varyans Analizi Sonuçları

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ALT PUANLARI																		
Aile tipi	Anne öğrenim durumu	N	Problem çözme		İletişim		Roller		Duygusal tepki		İlgi gösterme		Davranış kontrolü		Genel işlevler		Toplam	
			\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Büy. eb. yaşayan	Okuma/yazma bilmiyor	31	2,12	0,63	2,48	0,52	2,46	0,51	2,45	0,63	2,37	0,55	2,17	0,52	2,08	0,58	2,31	0,40
	Okuryazar, ilkokul mezunu	92	2,34	0,61	2,37	0,53	2,27	0,63	2,39	0,50	2,27	0,62	2,22	0,51	2,16	0,58	2,31	0,42
	Ortaokul/ lise mezunu	25	2,30	0,57	2,28	0,63	2,21	0,69	2,46	0,61	2,38	0,65	2,07	0,60	2,11	0,72	2,28	0,57
	Yüksekokul mezunu	2	3,24	0,82	2,88	0,62	2,45	1,66	2,91	0,12	2,78	0,90	2,77	0,62	3,41	0,12	2,30	0,53
	Toplam	150	2,30	0,62	2,39	0,55	2,30	0,63	2,42	0,55	2,31	0,61	2,19	0,53	2,15	0,62	2,31	0,45
Büy. eb. yaşamayan	Okuma/yazma bilmiyor	30	2,03	0,47	2,17	0,41	2,10	0,35	2,23	0,52	2,27	0,52	1,99	0,50	1,92	0,40	1,98	0,32
	Okuryazar, ilkokul mezunu	89	2,00	0,46	2,18	0,43	2,01	0,38	2,13	0,52	2,04	0,52	1,99	0,45	1,84	0,35	1,95	0,28
	Ortaokul/lise mezunu	25	1,90	0,55	2,07	0,41	1,90	0,39	1,99	0,50	1,96	0,59	1,92	0,32	1,84	0,34	1,86	0,26
	Yüksekokul mezunu	6	2,46	0,68	2,08	0,49	1,89	0,49	1,83	0,52	2,02	0,44	1,87	0,35	2,05	0,78	1,86	0,44
	Toplam	150	2,01	0,49	2,16	0,42	2,01	0,38	2,13	0,52	2,07	0,53	1,97	0,44	1,87	0,38	1,95	0,29
GENEL	Okuma/yazma bilmiyor	61	2,08	0,56	2,33	0,49	2,28	0,47	2,38	0,58	2,32	0,53	2,08	0,51	2,00	0,50	2,15	0,39
	Okuryazar, ilkokul mezunu	181	2,17	0,56	2,28	0,49	2,14	0,53	2,26	0,52	2,15	0,58	2,10	0,49	2,00	0,51	2,13	0,40
	Ortaokul/ lise mezunu	50	2,10	0,59	2,18	0,53	2,06	0,57	2,22	0,60	2,17	0,65	1,99	0,48	1,97	0,57	2,07	0,49
	Yüksekokul mezunu	8	2,66	0,74	2,28	0,60	2,03	0,79	2,10	0,67	2,21	0,61	2,09	0,56	2,39	0,91	2,08	0,60
	Toplam	300	2,15	0,58	2,27	0,50	2,15	0,54	2,28	0,55	2,19	0,59	2,08	0,50	2,01	0,53	2,13	0,42
V.analizi	sd	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	
AİLE TİPİ	1	3,073	9,960*	2,717	11,148*	2,660	9,675*	4,531	15,741*	2,692	8,051*	2,570	10,736*	5,345	20,479*	5,036	34,602*	
ANN. ÖĞR	3	1,169	3,760**	0,306	1,255	0,493	1,792	0,304	1,056	0,507	1,517	0,267	1,113	1,063	4,072*	0,366	2,517	
A.T.XA.Ö	3	0,411	1,331	0,224	0,928	7,521	0,274	0,601	2,089	0,375	1,121	0,264	1,102	0,664	2,543	0,190	1,305	
HATA	292	0,308		0,244		0,275		0,288		0,334		0,239		0,261		0,146		
TOPLAM	300																	

* p<.01 ** p<.05

Tablo 1’de büyük ebeveynleriyle yaşayan, annesi okuma-yazma bilmeyen çocukların toplam aile değerlendirme puanının 2.31 ± 0.40 , annesi okur-yazar ve ilkokul mezunu olanların 2.31 ± 0.42 , annesi ortaokul ya da lise mezunu olanların 2.28 ± 0.57 , annesi yüksekokul mezunu olanların 2.30 ± 0.53 olduğu belirlenirken büyük ebeveynleriyle yaşamayan annesi okuma-yazma bilmeyen toplam aile değerlendirme puan ortalamasının 1.98 ± 0.32 , annesi okur-yazar ve ilkokul mezunu olanların puan

ortalamasının 1.95 ± 0.28 , annesi ortaokul ya da lise mezunu puan ortalamasının 1.86 ± 0.26 , annesi yüksekokul mezunu olanların ise puan ortalamasının 1.86 ± 0.44 olduğu belirlenmiştir.

Yapılan varyans analizi sonucunda aile tipi ile, problem çözme ($p < 0.05$), iletişim ($p < 0.01$), roller ($p < 0.01$), duygusal tepki verme ($p < 0.01$), ilgi gösterme ($p < 0.01$), davranış kontrolü ($p < 0.01$), genel işlevler ($p < 0.01$) ve toplam puan ortalaması ($p < 0.01$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum büyük ebeveynleriyle yaşayan grup için aileyi olumsuz algılamayı ifade etmektedir. Anne öğrenim durumu ile ise problem çözme ($p < 0.05$) ve genel işlevler ($p < 0.01$) puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu belirlenirken, iletişim, roller, duygusal tepki verme, ilgi gösterme davranış kontrolü ve toplam aile puan ortalaması arasındaki farkın ($p > 0.05$) önemli olmadığı belirlenmiştir. Aile tipi x anne öğrenim durumu interaksyonunda da farkın önemli olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Yapılan Duncan testi sonucunda anne öğrenim durumu ile problem çözme ve genel işlevler puan ortalaması arasındaki farkın annesi yüksekokul mezunu olanlardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi annenin eğitim düzeyi çocuğun ailesini değerlendirmesini etkilemektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan annelerin, çocuk yetiştirme konusunda daha bilgili ve bilinçli olması, çocuğa daha fazla destek sağlaması ve daha demokratik tutum içerisinde olması çocuğun aile ortamını daha olumlu değerlendirmesini sağlamaktadır. Anne eğitim düzeyi düştükçe çocuk yetiştirme ile ilgili tutumları da değişmekte, demokratik tutumlar yerini otoriter tutuma bırakmaktadır. Eğitim düzeyi düşük annelerin otoriter ve koruyucu tutumları geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarına bağlı kalmalarından kaynaklanabilmektedir.

Fray and Mark (1987), eğitim seviyesi düşük anne ve babaların çocuklarıyla sağlıklı ilişki kuramadıkları, dolayısıyla saldırgan bireyler yetiştirdiklerini vurgulamaktadır.

Fazlıoğlu (1992), toplumsal değişimin aile yapısına ve kadın statüsüne etkilerini incelediği çalışmasında, kadının eğitim düzeyinin yükselmesiyle aile içi ilişkilerin daha olumlu hale geldiğini belirlemiştir.

Berns (1993), anne-babanın çocukla sağlıklı iletişim kurmasında, çocuğa yönelik tutumların yanı sıra anne ve babanın yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu gibi özelliklerin de önemli rol oynamakta olduğunu belirlemiştir.

Köknal (1996)'ın araştırma ve gözlemlerinde eğitim düzeyi düşük annelerin gelenek ve göreneklere çok fazla bağlı kalarak, geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerini kullandıkları belirlenerek otoriter tutumla yetiştirilen çocuklarda daha fazla saldırgan davranışlar görülebileceğini ortaya koymuştur.

Tablo 2. Büyük Ebeveynleriyle Yaşayan ve Yaşamayan Çocukların Baba Öğrenim Durumlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapma ve Varyans Analizi Sonuçları

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ALT PUANLARI																		
Aile tipi	Baba öğrenim durumu	N.	Problem çözme		İletişim		Roller		Duyusal tepki		İlgi gösterme		Davranış kontrolü		Genel işlevler		Toplam	
			\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Büy.eb. yaşayan	Okuma/yazma bilmiyor	7	2,40	0,84	2,44	0,56	2,58	0,71	2,45	0,46	2,54	0,55	2,10	0,64	2,22	0,74	2,41	0,52
	Okuryazar, ilkokul mezunu	32	2,37	0,62	2,41	0,52	2,36	0,57	2,45	0,55	2,27	0,61	2,20	0,53	2,19	0,58	2,34	0,42
	Ortaokul/ lise mezunu	51	2,18	0,57	2,39	0,59	2,22	0,69	2,36	0,56	2,41	0,63	2,21	0,53	2,12	0,64	2,29	0,48
	Yüksekokul mezunu	10	2,29	0,67	2,19	0,56	2,08	0,69	2,44	0,54	2,03	0,57	2,07	0,53	1,98	0,79	2,18	0,51
	Toplam	150	2,30	0,62	2,39	0,55	2,30	0,63	2,42	0,55	2,31	0,61	2,19	0,53	2,15	0,62	2,31	0,45
Büy.eb. yaşamayan	Okuma/yazma bilmiyor	8	2,12	0,56	2,32	0,42	2,16	0,48	2,41	0,60	2,20	0,63	2,05	0,33	1,99	0,37	1,92	0,43
	Okuryazar, ilkokul mezunu	71	2,02	0,47	2,13	0,38	2,05	0,35	2,18	0,48	2,02	0,49	1,96	0,47	1,84	0,34	2,01	0,26
	Ortaokul/ lise mezunu	55	1,98	0,51	2,20	0,41	1,97	0,38	2,13	0,58	2,18	0,55	2,00	0,43	1,89	0,40	1,88	0,28
	Yüksekokul mezunu	16	2,01	0,54	2,04	0,60	1,89	0,44	1,77	0,32	1,88	0,54	1,88	0,36	1,81	0,51	1,90	0,34
	Toplam	150	2,01	0,49	2,16	0,42	2,01	0,38	2,13	0,52	2,07	0,53	1,97	0,44	1,87	0,38	1,95	0,29
GENEL	Okuma/yazma bilmiyor	15	2,25	0,70	2,38	0,47	2,36	0,62	2,43	0,52	2,36	0,60	2,07	0,48	2,09	0,56	2,15	0,52
	Okuryazar, ilkokul mezunu	153	2,21	0,58	2,28	0,48	2,21	0,50	2,33	0,53	2,15	0,57	2,09	0,51	2,03	0,51	2,19	0,39
	Ortaokul/ lise mezunu	106	2,07	0,55	2,29	0,51	2,09	0,56	2,24	0,58	2,29	0,60	2,10	0,49	2,00	0,54	2,08	0,44
	Yüksekokul mezunu	26	2,12	0,59	2,10	0,58	1,96	0,55	2,03	0,53	1,94	0,55	1,95	0,44	1,88	0,62	2,01	0,43
	Toplam	300	2,15	0,58	2,27	0,50	2,15	0,54	2,28	0,55	2,19	0,59	2,08	0,50	2,01	0,53	2,13	0,42
V.analizi	sd	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	
AİLE TİPİ	1	2,467	7,729*	1,054	4,306**	2,836	10,380*	2,922	10,211*	1,912	5,776**	0,965	3,984**	1,894	6,981*	4,566	31,099*	
BABA.ÖĞR	3	0,349	1,092	0,218	1,147	0,706	2,585	0,479	1,673	1,116	3,369**	0,117	0,434	0,146	0,538	0,239	1,629	
A.T.XB.Ö	3	0,112	0,350	7,769	0,317	5,928	0,217	0,423	1,477	3,024	0,091	4,523	0,137	0,106	0,390	6,495	0,442	
HATA	292	0,319		0,245		0,273		0,286		0,331		0,242		0,271		0,147		
TOPLAM	300																	

* p<.01 ** p<.05

Tablo 2'de büyük ebeveynleriyle yaşayan babası okuma-yazma bilmeyen çocukların aile değerlendirme toplam puan ortalamasının 2.41 ± 0.52 , babası okur-yazar ve ilkokul mezunu olan çocukların puan ortalamasının 2.34 ± 0.42 , babası ortaokul ya da lise mezunu olan çocukların puan ortalamasının 2.29 ± 0.48 , babası yüksekokul mezunu olan çocukların puan ortalamasının 2.31 ± 0.45 olduğu belirlenirken, büyük ebeveynleriyle yaşamayanlarda ise babası okuma-yazma bilmeyen çocukların aile değerlendirme toplam puan ortalamasının 1.92 ± 0.43 , babası okur-yazar ve ilkokul mezunu olan çocukların puan ortalamasının 2.01 ± 0.26 , babası ortaokul ya da lise mezunu olan

çocukların puan ortalamasının 1.88 ± 0.28 , babası yüksekokul mezunu olan çocukların puan ortalamasının ise 1.90 ± 0.34 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2’de büyük ebeveynleriyle yaşayan çocuklar için baba öğrenim durumu ile, ilgi gösterme puan ortalaması ($p < 0.05$) arasındaki farkın önemli olduğu belirlenirken, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, davranış kontrolü, genel işlevler ve toplam puan ortalaması arasındaki farkın ($p > 0.05$) önemli olmadığı belirlenmiştir. Aile tipi x öğrenim durumu interaksyonunda farkın önemli olmadığı ($p > 0.05$) saptanmıştır. Yapılan Duncan testi sonucunda baba öğrenim durumu ile ilgi gösterme alt boyutu arasındaki farklılığın, babası okuma-yazma bilmeyen çocukların puanlarından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Anne ve babanın eğitimi olması çocuk için çok önemlidir. Tablodan da görüldüğü gibi çocuğun aileyi değerlendirmesini baba eğitim düzeyi etkilemektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe baba çocuğuna daha farklı yaklaşmaktadır. Bu yaklaşım çocuğun babasıyla pek çok şey paylaşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda da çocuk ailesini daha sağlıklı değerlendirebilmektedir.

Güneysu (1986)’nın yaptığı çalışma sonucuna göre babaların eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğa karşı sevgi gösterme artmakta, cezalandırma ise azalmakta dolayısıyla çocuklar sağlıklı davranışlar geliştirmektedirler.

Gülmez (1988), ailenin toplumsal konumunun çocuğun eğitimi üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmada, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuğun eğitimdeki başarısı ve sınıfını doğrudan geçme oranının yükselmekte, ebeveynlerin eğitim düzeyleri azaldıkça, çocuğun eğitim kurumlarındaki başarısının da azaldığını ortaya koymuştur.

Sohtorikoğlu (2000), 5-7 yaş çocuklarında aile kavramının gelişimini etkileyen faktörleri incelediği çalışmada, aile kavramının kazanılma düzeyi ve aile ortamını sağlıklı değerlendirme ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu ($p < 0.01$) belirlemiştir.

Tablo 3. Büyük Ebeveynleriyle Yaşayan ve Yaşamayan Çocukların Anne Tutumuna Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapma ve Varyans Analizi Sonuçları

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ALT PUANLARI																		
Aile tipi	Anne tutumu	N.	Problem çözme		İletişim		Roller		Duyusal tepki		İlgi gösterme		Davranış kontrolü		Genel işlevler		Toplam	
			\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Büy.eb yaşayan	Sert ve baskılı	3	2,33	0,86	2,45	0,47	2,18	0,15	1,83	0,44	2,42	0,65	1,77	0,58	2,22	0,46	2,42	0,38
	Her istediğini yapar	11	2,49	0,72	2,59	0,47	2,33	0,84	2,63	0,49	2,30	0,78	2,31	0,70	2,38	0,71	2,30	0,54
	Her zaman korur	8	2,08	0,79	2,12	0,44	2,39	0,23	2,76	0,53	2,54	0,55	2,14	0,55	2,18	0,49	2,33	0,28
	Sevmez, ilgilenmez	1	2,33		2,44		3,36		2,66		2,71		2,66		3,18		2,76	
	Sever, ilgilenir	127	2,30	0,60	2,38	0,56	2,29	0,63	2,39	0,54	2,29	0,61	2,19	0,51	2,12	0,62	2,17	0,45
	Toplam	150	2,30	0,62	2,39	0,55	2,30	0,63	2,42	0,55	2,31	0,61	2,19	0,53	2,15	0,62	2,31	0,45
Büy.eb yaşamayan	Sert ve baskılı	1	2,50		2,44		2,09		2,83		2,57		1,66		2,25		2,33	
	Her istediğini yapar	16	1,92	0,41	2,14	0,42	1,89	0,44	2,03	0,53	2,14	0,64	2,04	0,43	1,94	0,37	1,89	0,31
	Her zaman korur	7	2,23	0,63	2,10	0,44	2,22	0,34	2,64	0,35	2,48	0,52	1,96	0,35	2,28	0,49	2,13	0,36
	Sevmez, ilgilenmez	2	1,66	0,00	2,05	0,86	1,88	0,73	2,25	1,06	2,13	1,01	1,99	0,62	1,91	0,70	1,48	0,00
	Sever, ilgilenir	124	2,01	0,49	2,16	0,42	2,01	0,37	2,11	0,51	2,03	0,51	1,97	0,44	1,83	0,36	1,95	0,28
	Toplam	150	2,01	0,49	2,16	0,42	2,01	0,38	2,13	0,52	2,07	0,53	1,97	0,44	1,87	0,38	1,95	0,29
	Sert ve baskılı	4	2,37	0,71	2,45	0,38	2,15	0,13	2,08	0,61	2,46	0,54	1,74	0,48	2,22	0,37	2,21	0,32
	Her istediğini yapar	27	2,15	0,62	2,32	0,49	2,07	0,66	2,28	0,59	2,21	0,69	2,15	0,56	2,12	0,57	2,11	0,49
	Her zaman korur	15	2,15	0,70	2,11	0,42	2,31	0,29	2,71	0,44	2,51	0,52	2,06	0,46	2,23	0,48	2,23	0,33
	Sevmez, ilgilenmez	3	1,88	0,38	2,18	0,65	2,37	1,00	2,38	0,78	2,32	0,78	2,21	0,58	2,33	0,88	1,90	0,73
	Sever, ilgilenir	251	2,16	0,57	2,27	0,51	2,15	0,54	2,25	0,54	2,17	0,57	2,08	0,49	1,98	0,53	2,13	0,42
	Toplam	300	2,15	0,58	2,27	0,50	2,15	0,54	2,28	0,55	2,19	0,59	2,08	0,50	2,01	0,53	2,13	0,42
V.analizi	sd		KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F
AİLE TİPİ	1		0,444	1,388	0,361	1,469	1,852	6,699**	5,182	0,184	0,252	0,748	0,652	2,699	1,073	4,062**	1,492	10,192*
ANN.TUT.	3		8,189	0,256	0,176	0,717	0,238	0,861	0,756	2,686*	0,528	1,565	0,200	0,827	0,619	2,345	4,691	0,320
A.T.XA.T.	3		0,377	1,179	0,135	0,549	0,293	1,058	0,495	1,758	9,370	0,278	3,982	0,165	0,358	1,354	0,269	1,835
HATA	292		0,320		0,246		0,277		0,281		0,337		0,242		0,264		0,146	
TOPLAM	300																	

* p<.01 ** p<.05

Tablo 3'de büyük ebeveynleriyle yaşayan ve yaşamayan çocukların toplam aile değerlendirme puanları incelendiğinde, en yüksek puan ortalamasına sahip oldukları yani aile ortamını sağlıklı değerlendiren çocukların anne tutumlarını sert ve baskılı olarak değerlendirdikleri dikkati çekmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda aile tipi ile roller ($p<0,05$), genel işlevler ($p<0,05$) ve toplam puan ortalaması farklılıklarının ($p<0,01$) önemli olduğu, problem çözüme, iletişim, duygusal tepki, ilgi gösterme, davranış kontrolü puan ortalamasının farklarının ($p>0,05$) önemli olmadığı belirlenmiştir. Anne tutumu ile duygusal tepki verme puan ortalamasının ($p<0,05$) önemli olduğu belirlenirken, aile tipi x anne tutumu interaksyonunda aile değerlendirme ölçeği alt puanlarına göre önemli bir farklılığın ($p>0,05$) bulunmadığı belirlenmiştir. Yapılan Duncan testinin sonucunda anne tutumları ile duygusal tepki verebilme puanları arasındaki farkın, anne tutumunu sevmez- ilgilenmez olarak ifade eden çocuklardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Bireyin kişilik gelişimi, bebeklikten itibaren tüm yaşam boyu, aile, okul ve çalışma hayatı yani toplumsal ve kültürel kurumlardaki yaşantılarla şekillenmektedir. Özellikle aile içi ilişkiler ve anne-baba tutumlarının etkisi bireyin yaşamında ilk, en yakın ve en uzun süreli sosyal iletişim ortamı olması nedeniyle öne çıkmaktadır (Parrot 1994, Terasa 1995).

Anne-çocuk ilişkisi özellikle çocuğun iletişim yeteneğinin gelişmesinde etkili bir öz düzenleyici sistem oluşturmaktadır. Anne, çocuğun dünyasında ilk tasarımların biçimlenmesini, birçok duygusal izlenimlerin yavaş yavaş ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Osterrieth, 1997,s.421).

Ailede büyük ebeveynin bulunması annenin aile içerisinde stres ve sıkıntı yaşamasına dolayısıyla bu stresini çocuğa yansıtmasına ve çocuğun aile ilişkilerini olumsuz değerlendirmesine neden olabilmektedir.

Ataseven (2001), ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermelerini etkileyen aile ilgili etmenleri incelediği araştırmasının sonucunda, annenin çocukla geçirdiği zaman miktarının artmasıyla çocuğun daha olumlu davranışlar gösterdiğini dolayısıyla ailesini mutlu ve sağlıklı olarak algıladığını saptamıştır.

Warash and Markstrom (2001), anne tutumunun çocuğun başarısı ve benlik imajı üzerinde etkili olduğunu saptamışlardır.

Lipson ve Callanan (2003), anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Sonuçta çocuk ile anne arasındaki iletişimin çocukta hem biyolojik hem de biyolojik olmayan gelişim alanları açısından çok önemli olduğunu saptamışlardır.

Tablo 4. Büyük Ebeveynleriyle Yaşayan ve Yaşamayan Çocukların Baba Tutumuna Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapma ve Varyans Analizi Sonuçları

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ALT PUANLARI																		
Aile tipi	Baba tutumu	N	Problem çözme		İletişim		Roller		Duygusal tepki		İlgi gösterme		Davranış kontrolü		Genel işlevler		Toplam	
			\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Büy. eb yaşayan	Sert ve baskılı	5	2,82	0,73	2,55	0,49	2,26	0,89	2,29	0,59	2,45	0,78	2,19	0,66	2,48	0,87	2,46	0,56
	Her istediğini yapar	23	2,29	0,70	2,35	0,53	2,15	0,35	2,43	0,60	2,26	0,63	2,12	0,61	2,14	0,53	2,25	0,34
	Her zaman korur	8	2,32	0,71	2,42	0,39	2,15	0,36	2,64	0,33	2,13	0,62	2,10	0,60	2,30	0,48	2,32	0,38
	Sevmez, ilgilenmez	1	2,33		2,55		2,09		2,00		2,00		1,88		2,33		2,17	
	Sever, ilgilenir	113	2,28	0,59	2,38	0,57	2,35	0,68	2,41	0,55	2,33	0,61	2,21	0,51	2,13	0,63	2,32	0,47
	Toplam	150	2,30	0,62	2,39	0,55	2,30	0,63	2,42	0,55	2,31	0,61	2,19	0,53	2,15	0,62	2,31	0,45
Büy. eb yaşamayan	Sert ve baskılı	6	2,05	0,56	2,58	0,22	2,36	0,14	2,72	0,37	2,66	0,21	2,16	0,33	2,39	8,11	1,91	0,48
	Her istediğini yapar	28	2,04	0,45	2,13	0,41	2,06	0,44	2,14	0,59	2,13	0,52	2,00	0,38	1,94	0,34	1,99	0,30
	Her zaman korur	7	2,68	0,46	2,20	0,50	2,03	0,58	2,28	0,26	2,32	0,64	1,97	0,28	2,19	0,53	2,25	0,20
	Sevmez, ilgilenmez	2	1,99	0,47	1,66	0,31	1,86	0,70	2,25	1,06	1,92	0,70	1,71	0,23	1,58	0,24	1,85	0,53
	Sever, ilgilenir	107	1,96	0,47	2,15	0,42	1,97	0,34	2,09	0,50	2,01	0,52	1,96	0,47	1,80	0,36	1,92	0,27
	Toplam	150	2,01	0,49	2,16	0,42	2,01	0,38	2,13	0,52	2,07	0,53	1,97	0,44	1,87	0,38	1,95	0,29
GENEL	Sert ve baskılı	11	2,40	0,73	2,57	0,35	2,32	0,57	2,52	0,51	2,56	0,53	2,17	0,48	2,43	0,55	2,16	0,57
	Her istediğini yapar	51	2,15	0,59	2,23	0,48	2,10	0,40	2,27	0,61	2,18	0,57	2,06	0,49	2,03	0,44	2,11	0,34
	Her zaman korur	15	2,49	0,61	2,32	0,44	2,09	0,46	2,47	0,34	2,22	0,62	2,04	0,47	2,25	0,49	2,29	0,30
	Sevmez, ilgilenmez	3	2,10	0,38	1,95	0,55	1,93	0,51	2,16	0,76	1,94	0,50	1,77	0,19	1,83	0,46	1,96	0,41
	Sever, ilgilenir	220	2,12	0,56	2,27	0,51	2,17	0,57	2,25	0,55	2,18	0,59	2,09	0,50	1,97	0,54	2,13	0,44
	Toplam	300	2,15	0,58	2,27	0,50	2,15	0,54	2,28	0,55	2,19	0,59	2,08	0,50	2,01	0,53	2,13	0,42
V.analizi	sd		KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F
AİLE TİPİ	1		0,775	2,507	1,057	4,333**	0,229	0,832	3,876	0,134	9,450	0,028	0,225	0,925	0,983	3,754	1,138	7,726*
BABA.TUT.	4		0,739	2,391	0,272	1,113	0,139	0,505	0,323	1,119	0,415	1,248	9,338	0,384	0,826	3,154	0,115	0,781
A.T.XB.T.	4		0,582	0,188	0,121	0,496	0,364	1,320	0,417	1,445	0,436	1,309	8,252	0,340	0,133	0,506*	0,157	1,069
HATA	290		0,309		0,244		0,276		0,289		0,333		0,243		0,262		0,147	
TOPLAM	300																	

* p<.01 ** p<.05

Tabloda toplam puanlar incelendiğinde baba tutumunu ‘sever ve ilgilenir’ olarak değerlendiren çocukların puan ortalamalarının (2.13±0.44) ‘sert ve baskılı’ olarak değerlendiren çocukların puan ortalamalarına göre (2.16±0.57) daha düşük olduğu dikkati çekmektedir. Ailelerinin tutumlarını sert ve baskılı olarak değerlendiren çocuklar ailelerini daha sağlıklı değerlendirmektedirler.

Tablo 4'te baba tutumu ile genel işlevler puan ortalaması ($p < 0.05$) arasındaki farkın önemli, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, ilgi gösterme, davranış kontrolü ve aile değerlendirme toplam puan ortalaması ($p > 0.05$) arasındaki farkın ise önemli olmadığı saptanmıştır. Ayrıca genel işlevler ile baba tutum etkileşiminin önemli olmasına rağmen ($p < 0.01$) aile tipi x baba tutumu etkileşimi ile aile değerlendirme ölçeği alt boyutlarına ilişkin önemli bir farklılığın olmadığı ($p > 0.05$) saptanmıştır.

Aile tipi ile aile değerlendirme ölçeği roller ve toplam puan ortalaması arasındaki farkların önemli olması, çocuğun baba tutumundan etkilendiğini göstermektedir. Otoriter ve sert bir babanın olduğu aile içinde çocuk kendini yeterince iyi ifade edememektedir. Babası sert ve otoriter tutum içerisinde olan çocuk, aile ortamını sağlıklı değerlendirebilmektedir.

Öner (1984), baba tutumları üzerine yaptığı araştırmanın bulgularını, daha önceden yapılan araştırmalarla karşılaştırmış ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğa karşı davranışının daha demokratik olduğunu ortaya koymuştur.

Onur (1984), çocuklarda öz güvenin gelişimini incelediği çalışmasında demokratik ana-baba tutumu ile öz güven arasında ve benimseyici ana-baba tutumu ile öz güven arasında olumlu bir ilişki olduğunu bulmuştur.

Aydın (1991), aile yapısı ve aile ortamının çocukların kendini kabul tutumuna etkisini incelediği çalışmasında, aile içi ilişkilerde birlik ve beraberlik anlayışının çocuğun kendini kabul tutumunu etkileyen en önemli etken olduğunu saptamıştır. Denetimin fazla ve eşler arasında geçimsizliklerin olduğu ailelerde çocuğun kendini kabul etme düzeyinin düştüğü belirlenmiştir.

Yavuzer (1994), yaptığı çalışmalarında baba-çocuk ilişkisinin çocuğun bilişsel gelişimi ve okul başarısını önemli ölçüde etkilediğini bulmuştur. Babanın yokluğu, pasifliği ve ilgisizliği çocuğun kişilik yapısını ruhsal ve bedensel sağlığını önemli ölçüde etkilediğini çocukta birtakım uyum ve davranış bozukluklarına neden olabileceğini ileri sürmüştür.

Tablo 5. Büyük Ebeveynleriyle Yaşayan Çocukların Hangi Büyük Ebeveyniyle Kaldığına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ALT PUANLARI																		
Birlikte yaşadığı büyük ebeveynin kim olduğu	İ	Problem çözme		İletişim		Roller		Duygusal tepki		İlgi gösterme		Davranış kontrolü		Genel işlevler		Toplam		
		\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	
		Büy.eb. yaşayan	Büyük anne	80	2,23	0,63	0,37	0,55	2,25	0,67	2,37	0,58	2,27	0,60	2,18	0,50	2,14	0,63
	Büyük baba	19	2,22	0,48	0,25	0,56	2,20	0,31	2,49	0,44	2,14	0,45	1,99	0,51	1,87	0,33	2,17	0,22
	Her ikisi de	51	2,30	0,65	0,47	0,54	2,49	0,63	2,47	0,52	2,44	0,66	2,29	0,56	2,27	0,65	2,41	0,50
	Toplam	150	2,30	0,62	2,39	0,55	2,30	0,63	2,42	0,55	2,31	0,61	2,19	0,53	2,15	0,62	2,31	0,45
Varyans Analiz Sonuçları	Sd	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	
Gruplar içi	2	7,523	0,191	0,377	1,243	1,371	3,524**	0,210	0,692	0,783	2,078	0,654	2,347	1,120	2,979	0,460	2,261	
Gruplar arası	147	0,394		0,304		0,389		0,304		0,377		0,279		0,376		0,203		
Toplam	149																	

** p<.05

Tabloda büyük annesiyle yaşayan çocukların toplam puan ortalamasının 2.29±0.45, büyük babasıyla yaşayanların 2.17±0.22, her ikisiyle birlikte yaşayanlarınsa 2.14±0.50 olduğu görülmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda ise çocuğun birlikte yaşadığı büyük ebeveynin kim olduğuyula, roller puan ortalaması arasındaki farkın önemli olduğu (p<0.05) belirlenmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla yapılan Duncan testinin sonucunda çocuğun birlikte yaşadığı büyük ebeveynin kim olduğuyula, roller arasındaki farklılığın “büyük babam” diyen çocuklardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Büyük babasıyla yaşayan çocukların aile değerlendirme toplam puan ortalamaları ve roller puan ortalamalarının düşük olması, çocukların büyük babalarıyla yaşadıklarında ailelerini daha olumlu değerlendirdiklerini göstermektedir. Çoğu büyük baba torunlarıyla sıcak ilişkiler kurabilmekte, onlarla fazla zaman geçirmekte, iyi huyları ile örnek olmakta ve torunlarına insan sevgisi, doğa sevgisini verebilmektedir. Aile içerisinde büyük babaların çocuğun ebeveyniyle çatışmaya girmemesi dolayısıyla ailede çatışma yaşanmaması da çocuğun aile ortamını daha olumlu değerlendirmesine neden olabilmektedir.

Yıldız (1999), aile bireylerinin sayıca kalabalık olduğu evlerde genellikle çocukların sözlerinin yeterince dinlenmediğini ve çocukların kendini ifade edemediklerini belirlemiştir.

Tablo 6. Büyük Ebeveynleriyle Yaşayan Çocukların, Anne-Babaları ve Büyük Ebeveynlerinin Birbirlerine Karşı Tutumlarına Göre Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi Sonuçları

AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ ALT PUANLARI																		
Anne-baba ve büyük ebeveynlerin birbirlerine tutumu		N	Problem çözme		İletişim		Roller		Duygusal tepki		İlgi gösterme		Davranış kontrolü		Genel işlevler		Toplam	
			\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Büye yaşayan	Çok iyi geçinirler	95	2,30	0,61	2,35	0,58	2,28	0,64	2,43	0,52	2,28	0,61	2,19	0,51	2,13	0,63	2,29	0,45
	Anlaşmazlıkları kolay çözerler	15	2,14	0,60	2,39	0,46	2,37	0,57	2,27	0,73	2,34	0,57	2,19	0,62	2,19	0,58	2,32	0,41
	Bazen anlaşmazlık olur	39	2,32	0,61	2,46	0,51	2,36	0,62	2,45	0,54	2,39	0,64	2,19	0,55	2,15	0,58	2,35	0,47
	Hiç geçinemezler	1	3,83	,	2,44	,	1,27	,	2,83	,	2,14	,	2,33	,	3,50	,	2,62	,
	Toplam	150	2,30	0,62	2,39	0,55	2,30	0,63	2,42	0,55	2,31	0,61	2,19	0,53	2,15	0,62	2,31	0,45
Varyans Analiz Sonuçları		Sd	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F	KO	F
Gruplararası		3	0,916	2,418	0,102	0,329	0,445	1,109	0,183	0,600	0,127	0,329	6,136	0,021	0,625	1,640	6,210	0,296
Gruplarıçi		146	0,379		0,309		0,401		0,305		0,387		0,289		0,381		0,210	
Toplam		149																

Tablo 6 incelendiğinde anne-baba ve büyük ebeveynlerin birbirlerine karşı tutumlarından, ‘çok iyi geçinirler’ olarak değerlendiren çocukların duygusal tepki verme puan ortalamasının (2.43±0.52), ‘anlaşmazlıkları kolay çözerler’ olarak değerlendiren çocukların iletişim puan ortalamasının (2.39±0.46), ‘bazen anlaşmazlık olur’ olarak değerlendiren çocukların iletişim puan ortalamasının (2.46±0.51), ‘hiç geçinemezler’ olarak değerlendiren çocukların problem çözme puan ortalamasının (3.83±.) diğer puanlara göre yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda anne-baba ve büyük ebeveynlerin birbirlerine karşı tutumu ile aile değerlendirme ölçeği alt boyutlarına ilişkin farkın önemli olmadığı (p>0.05) bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde ‘çok iyi geçinirler’ diyen çocukların toplam puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir. Ev içindeki bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri çocukları da çok etkilemektedir. Ailedeki kişiler arası uyum, beraberlik, yardımlaşma ve paylaşma gibi duygular arttıkça, ailede daha huzurlu bir ortam sağlanabilmektedir. Bireylerin birbirlerine karşı anlayışlı olmaları ve iyi geçinmeleriyle oluşan huzurlu ve mutlu bir aile yaşantısı sonucunda çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesi ve o aile yapısını olumlu olarak değerlendirmesi sağlanmaktadır.

Marta (1999), sağlıklı ve sağlıksız aile tiplerinde aile içi ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda aile ile çocuk arasındaki iletişimin sağlıklı ailelerde, sağlıksız ailelere göre daha iyi olduğu belirlenmiş, sağlıklı ailelerde ortak görüşlerin paylaşıldığı, sağlıksız ailelerde ise ortak bir kararda birleşmede zorluk yaşandığı bulunmuştur.

Araştırma sonucunda büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüş ve bu çocukların ailelerini, büyük ebeveynleriyle yaşamayan çocuklara göre daha olumsuz olarak algıladıkları bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Başar, F. 1992. Ankara Kalaba Çocuk İslahevi'nde kalan 15-18 yaş grubu ergenlerin suça yönelmelerinde ailenin etkisi üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Berns, M.R. 1993. Child, family, community. McGraw-Hill Book Company (21:22 p.), New York.
- Dizman, H. 2003. Anne-babası ile yaşayan ve anne yoksunu olan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Fazlıoğlu, A. 1992. Toplumsal değişimin aile yapısına ve kadın statüsüne etkileri. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Fray, S.J. and Mark, H.A. 1987. the assertive distinction and the cross-cultural perspective. *International Journal For Advancement of Counselling* 8 (103:111).
- Gülmez, V. 1988. Toplumsal konumunun çocuğun eğitimi üzerindeki etkileri. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Köknel, Ö. 1996. Bireysel ve toplumsal şiddet. Altın kitaplar yayınevi, İstanbul.
- Osterrieth, P. 1997. Infantive family. American Book Company (421 p.), New York.
- Parrot, L.L. 1994. Career Decision Making and Family Functioning. *Dissertation Abstracts International*, 55:1.
- Recepov, R. 2000. Algılanan ana-baba davranışları (kültürler arası bir karşılaştırma). Doktora tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sohtorikoğlu, Ş. 2000. 5-7 yaş çocuklarında aile kavramının gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Warash, S. and Martin, J. 2000. Does aerobic exercise really enhance self-esteem in children. *Journal of Sport Behavior* 23 (51:61).
- Yıldız, N. 1999. Çocukların okul başarısında aile ve çevresel faktörlerin rolü: Orta ikinci sınıf öğrencileri ile ilgili bir araştırma. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.